

Kroppen i skolen

Demokrati i idræt
- læring for elever og lærere

Et undervisningsmateriale til 8. - 10. klasse

Danmarks Idræts-Forbund

Dansk Skoleidræt

DANSK
IDRÆTSLÆRERFORENING

DGI

DANSK
LÆRER- & UNGE
FORENING

Udgiver: Kroppen i skolen©
Dansk Idrætslærerforening
Dansk Skoleidræt
Danmarks Idræts-Forbund
Danske Gymnastik og Idrætsforeninger

Skribenter: Jørn Mühl, Ane Sofie Andersen Hjorth,
Henrik Agerskov, Carl Erik Creutzberg og
Michael Carstens

Journalistisk bearbejdning: Henrik Stanek,
Stickelbergs Bureau, tlf. 86 18 15 22

Tegner: Charlotte Beck

Produktion: ProGrafica as

Salg: Dansk Idrætslærerforening
Holmstrupgårdsvej 248, 1. sal,
8210 Århus V.
Tlf.: 86 24 30 10

ISBN nr.: 87-90316-28-2

1. udgave,
2. oplag: 1000 stk. juni 2000.

“KROPPEN I SKOLEN”

Dansk Skoleidræt, Dansk Idrætslærerforening, Danmarks Idræts-Forbund og Danske Gymnastik og Idrætsforeninger står bag initiativet "Kroppen i skolen".

Kroppen i skolen har to formål:

- at sætte fokus på idrætsfagets status i skolen og dermed på vigtigheden af børns fysiske trivsel og sundhed.
- gennem produktion af undervisningsmaterialer at styrke lærernes faglige kunnen og engagement i idræt.

Undervisningsmaterialerne henvender sig såvel til den rutinerede idrætslærer som til den lærer, der skal undervise i faget for første gang.

Siden starten af Kroppen i skolen i 1993 er der udgivet ti temahæfter, der tilgodeser en alsidig udvikling i indskolingen og på mellemtrinnet. Det seneste hæfte handler om redskabsgymnastik og er rettet mod lærere på mellemtrinnet.

“Demokrati i idræt” er det første temahæfte for lærere i 8. - 10. klasse og samtidig det første hæfte, der rækker ud over det rent idrætsfaglige.

Kroppen i skolen finder indgangsvinklen - elevernes indflydelse - væsentlig, og derfor sendes hæftet gratis til alle landets skoler. Kulturministeriet har med sin økonomiske støtte gjort dette muligt.

Hæftet kan også give inspiration til trænere og ledere for børn og unge i den frivillige idræt.

Rigtig god fornøjelse!

- også idrætslærerens ansvar

".. skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligestyrelse og demokrati."

§ 1 stk. 3.

At tage denne sekvens fra folkeskolens formålsparagraf alvorligt og arbejde med den er en læringsproces både for lærer og elever. Det kræver tid at vænne sig til arbejdsformen, men med erfaringerne vokser man som gruppe og kan bevæge sig mod mere komplekse beslutninger.

Som idrætslærer skal du både lære at lytte til det, eleverne siger med ord, og til det, de udtrykker gennem deres attituder over for faget. Elevernes forhold til idræt kan ændre sig med årene, og det må spille ind på din bevidsthed og rolle som idrætslærer.

Du skal være opmærksom på ressourcerne hos den enkelte elev og hos den samlede elevgruppe, og på de erfaringer som den enkelte elev og elevgruppen har som helhed. Erfaringer, som de måske har hentet i idræt uden for skolen.

Inddragelse af elevernes ressourcer og erfaringer, såvel i teori som i praksis, kan nuancere og måske berige undervisningen i idræt - også for dig som lærer. Samtidig oplever eleverne, at deres viden kan bruges, og at de betyder noget.

Som i alle andre fag har eleverne i en klasse forskelligt engagement i faget eller dele af det. En dialog med eleverne om faget kan føre til, at du lettere kan tage højde for de forskellige udtryk for engagement i din planlægning.

Hvis eleverne bliver hørt, beslutningerne tages i fællesskab, og alle på et eller andet tidspunkt bliver tilgodeset, kan det få dem til at føle ansvar for, at undervisningen bliver gennemført så godt som muligt.

Gennem forskellige emner giver Kroppen i skolen nogle bud på, hvordan du som idrætslærer kan sætte fokus på elevernes medbestemmelse og medansvar i din undervisning.

Planlægning (side 4)

I dette afsnit giver vi et konkret eksempel på, hvordan eleverne kan øve sig på at få indflydelse, så de kan være med til at fastlægge de overordnede rammer for et længere forløb i idræt. Forskellige former for evaluering efter forløbet giver eleverne mulighed for at reflektere over deres oplevelser, og du kan lettere justere forløbet.

Indhold i undervisningen (side 7)

Et niveau for medbestemmelse er valget af aktivitet eller idrætsgren. Et andet er det perspektiv, du lægger hen over den valgte aktivitet.

Vi giver et eksempel på, hvordan du kan præcisere og afdække de værdier, din undervisning tager udgangspunkt i. Det samlede forløb kan være med til at give eleverne en mere nuanceret opfattelse af idræt.

Værdispil (side 10)

Værdispillet giver mulighed for at komme bag om elevernes holdning til faget idræt.

Gennem et spil diskuterer eleverne spørgsmål om elev- og lærerrollen, om fagets indhold og om fagets status. På den baggrund kan du og klassen i fællesskab stille retningslinier op for adfærd eller prioriteringer, som skal være grundlaget for jeres timer i idræt.

Elevtyper - om valg og fravalg (side 16)

Elever er forskellige og har derfor ikke den samme indfaldsvinkel til at dyrke idræt. I dette afsnit beskriver vi en metode, hvor eleverne ved at prøve forskellige forløb inden for den samme aktivitet gøres bevidste om deres egen indstilling til faget. Herefter kan de drøfte, hvorfor de vælger, som de gør.

Idræt i skole og forening (side 18)

Overskriften dækker over flere tværfaglige forløb, som samlet skal give eleverne større indsigt i deres muligheder for at dyrke idræt i fritiden.

Samtidig er det intentionen, at eleverne bruger deres egne oplevelser. Ved at analysere fritidsidrættens mange muligheder bliver de mere bevidste om "betydningen af livslang, fysisk udfoldelse i samspil med natur, kultur og det samfund, de er en del af" (fagformål stk. 2), og ydermere kan de få interesse for at blive demokratisk engageret.

Teamsamarbejde (side 23)

Her er der også en mulighed for at udvikle undervisningen. Vi giver en idé til, hvordan et lærerteam kan bygge et forløb op, hvor flere fag indgår med netop deres faglige kompetencer, men med idræt som omdrejningspunkt.

PLANLÆGNING

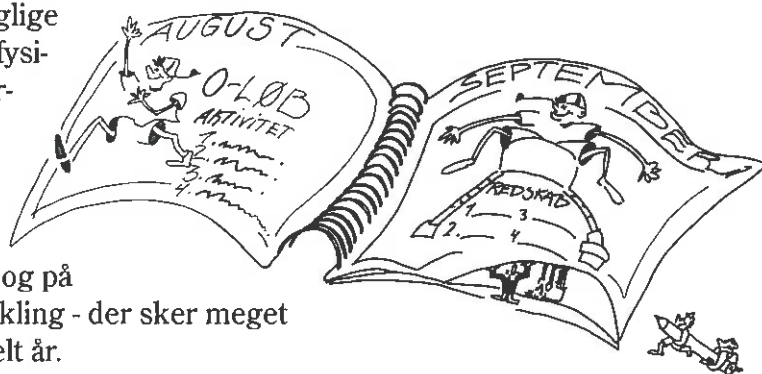
Et vellykket undervisningsforløb hænger nøje sammen med den forberedelse, du udfører i samarbejde med eleverne.

Årsplanen

En årsplan er et vigtigt styringsredskab og kræves af lærere i alle fag. Planen for idræt påvirkes naturligvis af de praktiske muligheder, herunder årstidernes skiften.

Årsplanen skal tage udgangspunkt i elevernes fysiske aktivitet og skal handle om oplevelser, færdigheder og viden. Planen skal indeholde bevægelsesformer, biologiske og fysiske forhold, etiske og æstetiske værdier, kropskultur, kropslig udvikling, faglige områder og teori om fysiske og anatomiske forhold.

Det er vigtigt, at du både tænker på elevernes indflydelse og på deres personlige udvikling - der sker meget med eleverne på et helt år.

Rammerne

Ud over de pædagogiske rammer for undervisningen, har andre forhold indflydelse på din planlægning, for eksempel:

- skolens indretning: er der gymnastiksal, hal, boldbaner, atletikanlæg?
- nærområdet: er der skov, parker og vand?
- offentlige idrætsanlæg: er der skøjtehal, idrætshaller og svømmehal?
- eksternt samarbejde: er der et netværk af lokale idrætsforeninger, skoler eller andre institutioner?
- økonomien: hvad er fagbudgettets størrelse?

Konkret planlægning

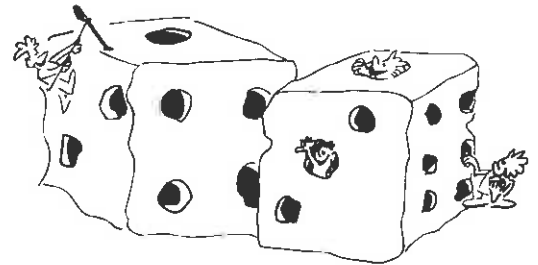
Hvis du vil tage et generelt udgangspunkt, når du skal give eleverne medbestemmelse og medansvar, kan du med fordel bruge materialet "Bern Børneridder", der handler om indflydelse generelt og om forholdet mellem børn og voksne:

En gruppe børn må kæmpe for deres byggelegeplads, som de voksne vil lave om til en golfbane. Undervejs i spillet må eleverne tage stilling til mange konflikter, og de slår med terninger om kamppoint. Dermed indføres de også i begrebet tilfældighed. Eleverne arbejder sig parvis frem til sejr eller nederlag.

Et spil tager cirka 45 minutter og kan følges op af en debat om undervisningen i idræt, eventuelt kombineret med værdispillet fra dette hæfte.

De to spil kan afvikles over fire timer, afvekslende med småspil og lege.

Et forslag:

kl. 08.00 - 08.15: leg

kl. 08.15 - 09.00: Bern Børneridder-spillet

kl. 09.00 - 09.30: samtale om Bern Børneridder/idræt

Pause

kl. 09.50 - 10.05: leg

kl. 10.05 - 11.05: værdispillet

kl. 11.05 - 11.25: hvordan var dagen, hvordan kommer vi videre med faget, og hvem vil være med til at planlægge undervisningen?

Evaluering

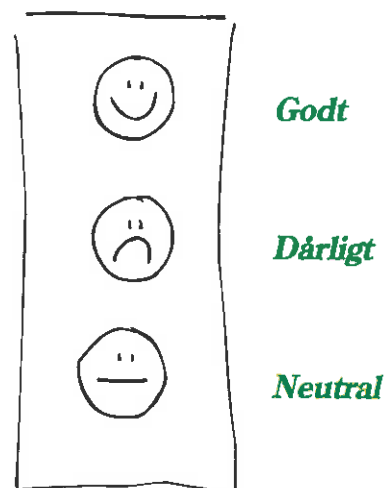
En vigtig forudsætning for justering af forløbene og for din egen læring er evaluering. Her er tre forslag, der varierer i sværhedsgrad og tid:

Humørbarometer

Stil spørgsmålet:

Hvordan var forløbet?

Lav herefter et humørbarometer for alle. Hver elev tegner et lille hoved på en planche, og I har på kort tid en generel måling.

PLANLÆGNING

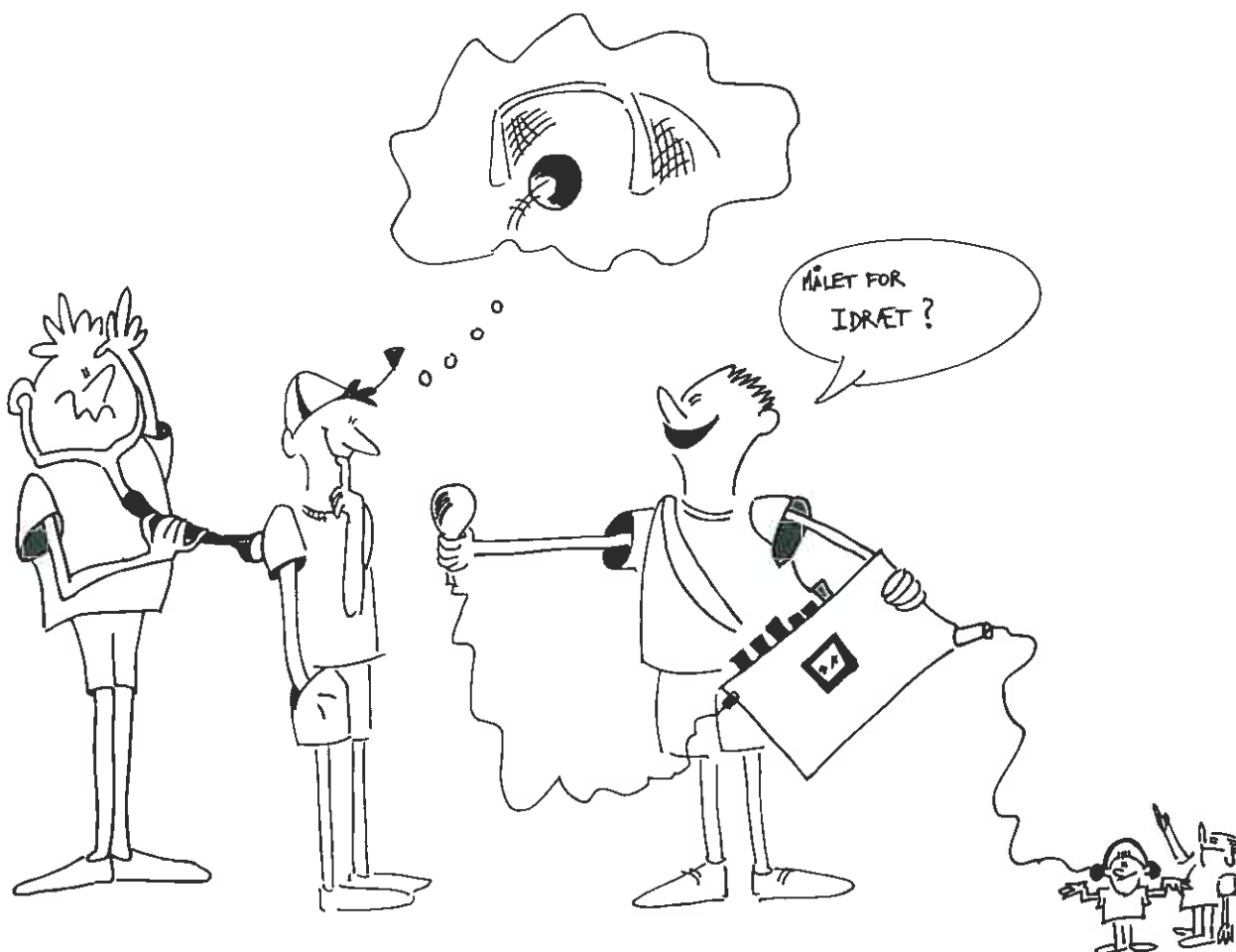
Klassesamtaler

Tag klassesamtaler med eleverne, hvor du får deres synspunkter uddybet. Gør det enten i slutningen af en idrætstime (du måler, hvordan eleverne har det her og nu), eller når et forløb er afsluttet, for eksempel i klassens tid (du måler mere i dybden).

Interview

Lav interview med enkelte elever. Det kræver meget tid. Til gengæld er det meget spændende, og det giver ofte flere nuancer.

Eksempler på spørgsmål til klassesamtaler og interview:

- Forstod du, hvad målet var?
- Fik du opfyldt dine behov? Hvilke?
- Var alle aktive?
- Havde vi det nødvendige materiale?
- Hvordan var ledelsen af forløbet?
- Hvad lærte du? Om dig selv? Om de andre?
- Hvilke muligheder ser du for udvikling?

Planlægning kræver meget tid. Men hvis du anvender den samme arbejds- metode fra gang til gang, sparer du tid, og værdien af det, du og eleverne lærer i selve processen, har stor betydning.

INDHOLD I UNDERVISNINGEN

Demokrati i skolen er i høj grad et spørgsmål om samspil mellem lærer og elever - det der i daglig tale betegnes som undervisningsformen. Ved at give eleverne indflydelse på undervisningen i idræt får de ikke kun lov at være med til at bestemme, de får også ansvar for egen læring.

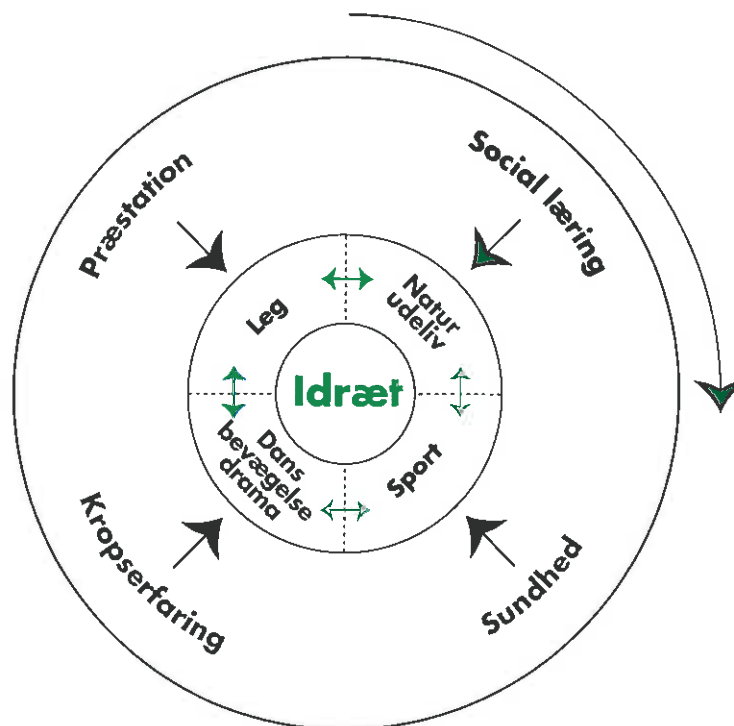
Mens lovgivningen primært beskæftiger sig med fagets mål, lægges ansvaret for undervisningens form og indhold i stor udstrækning ud til dig som idrætslærer. I lyset af folkeskolelovens syn på dannelse og udvikling bør du overveje, i hvilket omfang du kan inddrage eleverne i de pædagogiske og didaktiske overvejelser.

At gøre valg af indhold i idrætsundervisningen til et fælles anliggende for lærer og elever betyder nye dimensioner i læreprocessen. Din ambition for undervisningen må række ud over de idrætsmæssige færdigheder. Belønningen vil være mere engagerede og motiverede elever og en udvikling af idrætsfaget til glæde for både dig og eleverne.

Årets fire overskrifter

I princippet kan enhver idrætsaktivitet og disciplin gøres til genstand for elevernes indflydelse. Din opgave bliver derfor ikke at udvælge idrætter, der egner sig til medbestemmelse, men snarere ud fra idrætsfaglige kriterier at begrunde didaktiske valg, for eksempel udtrykt i den måde du sætter årsplanen sammen på.

Fra følgende refleksionsmodel (Rønholt/Peitersen, DHL, 1995) kan du hente inspiration til årsplanen:

INDHOLD I UNDERVISNINGEN

Årsplanens fire overskrifter kan fordeles på denne måde:

sommerferie - efterårsferie: leg
efterårsferie - juleferie: musik og bevægelse
juleferie - påskeferie: sport
påskeferie - sommerferie: natur- og udeliv

Elevernes kommentarer

Hver elev får lejlighed til at kommentere din årsplan, enten som gruppearbejde i årets første idrætstime, eller ved at de tager årsplanen med hjem og kommenterer den skriftligt til næste gang. Du må være forberedt på, at deres ønsker kan fordele sig bredt. Derfor må du bruge tid på at afklare dine forventninger til processen, inden du sætter den i gang.

Leg med temaer

Ud over et varieret bud på aktiviteter må du lægge op til, at eleverne kan få indflydelse på forløbet af de enkelte aktiviteter.

Ovennævnte refleksionsmodel lægger op til fire temaer:

præstation
social læring
sundhed
kropserfaring

Temaerne kan anvendes på årsplanens fire overskrifter, så hver elev får lejlighed til at vælge et perspektiv på forløbet. For eksempel vil der i perioden med overskriften "leg" være mulighed for at vælge mellem perspektiverne:

leg og præstation (konkurrencelege)
leg og social læring (samarbejdslege)
leg og sundhed (styrke-, kredsløbs- og humørlege)
leg og kropserfaring (psykomotorisk træning)

På oplæg fra dig og med inddragelse af elevernes egne erfaringer arbejder klassen med de fire perspektiver på leg, eventuelt kan de rotere undervejs.

INDHOLD I UNDERVISNINGEN

Eksempler på indhold

Refleksionsmodellen rummer en række muligheder for kombinationer mellem det, der her betegnes som henholdsvis overskrifter og temaer/perspektiver. Nedenstående skema giver en række konkrete eksempler på indhold:

	PRÆSTATION	SOCIAL LÆRING	SUNDHED	KROPSERFARING
LEG	- Lege med fokus på konkurrence.	Lege med fokus på samarbejde, akrobatik		Sjans- og psyko-motorisk træning.
MUSIK / BEVÆGELSE			Aerobic.	Yoga, forskellige former for danse.
SPORT	Kompetitiv træning.	Holdidrætter. Samarbejdets betydning for spillet og resultater.	Styrketræning, kredsløbstræning, pulsmåling(-ur), kondital.	
NATUR / UDELIV	Orienteringsløb.	Friluftsliv.	Jogging.	

Elevernes indflydelse

Du og klassen er blevet enige om, at perioden fra sommerferien til efterårsferien skal handle om leg. Hver elev har nu mulighed for at vælge sig ind på et tema, hvor du kommer med et gennemarbejdet oplæg. I selve undervisningen fungerer du som konsulent, der kan tilkaldes af grupperne.

Præstation: Fysisk krævende lege, der udfordrer såvel styrke som udholdenhed. Fokus ligger på det at præstere, og eleverne kan eksperimentere med traditionelle idrætsgrene for at fremme legens kvaliteter.

Social læring: Samarbejdskrævende lege, hvor det fysiske element er nedtonet. Eleverne diskuterer legenes kvaliteter: Hvad gør en leg god? Hvad lærer vi af legen?

Sundhed: Med fokus på det brede sundhedsbegreb arbejder eleverne med både kropslig sundhed (leges styrke- og udholdenhedseffekt, eventuelt puls-test) og livskvalitet, hvor de tager leg op som glæden ved at bevæge sig. Hvordan leger voksne? Leg kan også være alvor...

Kropserfaring: Forskellige lege introduceres for at give eleverne en oplevelse af kropslig identitet, for eksempel kønsidentitet. Leger piger anderledes end drenge? Hvad leger piger alene, og hvad leger de sammen med drenge?

Et spil er et godt udgangspunkt for en debat, fordi alle kender de sociale regler for et spil, og fordi et spil ikke tegner virkeligheden. Men tendenser fra virkeligheden kommer frem, og de kan bruges i det videre arbejde. Værdispillet er tænkt som en af de muligheder, du har for at afdække elevernes tankegange og deres konstruktive forslag til en undervisning, som de aktivt vil tage medansvar for. Det er vigtigt, at eleverne er opmærksomme på, at krav til andre også betyder krav til dem selv.

Der er fire måder at spille spillet på

Træk et kort

Eleverne trækker på skift et kort. Den elev, som trækker kortet, kommenterer det og lægger op til debat. Forslag til ændringer skrives op på tavlen. Til slut beslutter du og eleverne, hvilke ændringer (elevernes adfærd, planlægning af undervisningen og så videre), I skal arbejde hen imod.

Find tre udsagn

Eleverne diskuterer udsagnene i grupper. Hver gruppe finder tre udsagn, som de mener, at hele holdet bør debattere og lave forslag til handlinger ud fra.

Peg på de tre vigtigste

Hver elev får alle udsagnene og vælger tre ud. Eleverne går derefter sammen i grupper på fire. Hver gruppe skal udpege de tre vigtigste elevvalgte udsagn og argumentere for en idrætsundervisning, der forsøger at opfylde disse mål.

Bagsiden opad

Værdikortene med spørgsmålene 1.20, 1.21, 2.8, 2.9, 5.8, 5.9, 5.10 og 5.11 vendes med bagsiden opad og spredes på et bord. Eleverne skiftes til at trække og kommentere et kort.

Hvis alle i gruppen mener, at udsagnet er vigtigt, arbejder de videre med det ud fra spørgsmålene: Hvorfor er det vigtigt for os, hvordan skal vores timer i idræt fungere, og hvilket indhold skal timerne have?

Valg af spilleform

Som lærer vælger du den spilleform, der passer bedst til klassen. Udsagnene er grupperet i fem kategorier:

1. spørgsmål om elevrollen
2. spørgsmål om lærerrollen
3. spørgsmål om planlægning af undervisningen
4. spørgsmål om idrætsfagets status
5. spørgsmål om undervisningens indhold

Du vælger spørgsmålene til den kategori, du ønsker at anvende i dit spil - og kun disse spørgsmål.

Uanset formen skal du eller eleverne vælge en spilleleder, som har ansvaret for, at diskussionen i grupperne og i klassen ikke løber af sporet. Spillelederen deltager naturligvis også i debatten. Desuden skal der vælges en referent, som skriver de nødvendige stikord ned til senere brug i plenum.

Spilforløb

Før du sætter spillet i gang, giver du et kort oplæg på cirka ti minutter, hvor du forklarer, hvorfor eleverne skal spille spillet. Det er vigtigt, at alle forstår formålet.

Spilletid

Afsæt 60 minutter til spillet. Undervejs skal du være parat til at forklare ord og vendinger, som eleverne ikke forstår. Det er vigtigt, at du giver eleverne tid til at spille værdispillet færdig.

Når spillet er slut, laver du og eleverne en aftale for undervisningen fremover.

Anvend følgende kort, hvis du ønsker at arbejde med:

1. Elevrollen

1.1	1.2	1.3
Vi skal kunne vælge mellem flere forskellige aktiviteter.	Vi skal være med til at planlægge undervisningen.	Det er vigtigt, at vi alle er med i undervisningen, selv om det ikke hver gang er min favoritidræt, vi arbejder med.
1.4	1.5	1.6
Det er for nemt at pjække fra idræt.	Det er i orden, at jeg sidder udenfor, hvis jeg har glemt mit idrætstøj.	Det er ikke nødvendigt at bade efter idræt.
1.7	1.8	1.9
Det er i orden, at jeg brokker mig og ikke overholder reglerne.	Det er i orden, at jeg ikke er med til idræt, hvis jeg ikke synes, jeg er god til det, vi skal lave.	Vi skal acceptere, at nogle er bedre til aktiviteterne end andre.
1.10	1.11	1.12
Vi kan godt spille håndbold, selv om ikke alle er lige gode.	Hvis man træner meget i en forening, er idræt i skolen spild af tid.	Hvis jeg træner meget i en forening, er det i orden, at jeg bliver fritaget for skoleidræt før en vigtig kamp.
1.13	1.14	1.15
Det er altid de gode, der bestemmer, hvad vi skal lave i idræt.	Det er godt med blandede hold af drenge og piger i idræt.	Drenge skal ikke have rytmisk gymnastik eller dans.

VÆRDISPIL

1.16	1.17	1.18
Pigerne udnytter, at de har menstruation.	Hvis en elev er meget god til en aktivitet, kan han/hun planlægge og undervise i den i idrætstimen.	Eleverne har medansvar for, at idrætstimerne fungerer.
1.19	1.20	1.21
Læreren skal forklare, hvorfor vi gør det, vi gør.	Jeg vil gerne have indflydelse. Hvorfor og hvordan?	Jeg vil selv bestemme, hvad jeg skal lave i idrætstimerne. Hvorfor og hvordan?

2. Lærerrollen

2.1	2.2	2.3
Det er lærerens opgave at fortælle, hvad der skal foregå i timerne.	Det er lærerens opgave at sørge for, at alle deltager i timerne.	Idrætslæreren kender ikke nok til idræt (regler).
2.4	2.5	2.6
Det er i orden, at vi ikke kan komme i gang, før læreren kommer.	Det er vigtigt, at læreren er uddannet idrætslærer.	Læreren skal være god til mange idrætsgrene.
2.7	2.8	2.9
En idrætslærer skal ikke undervise i en disciplin på samme måde som en træner i en forening.	Læreren skal bestemme alt. Hvorfor og hvordan?	Det er vigtigt, at læreren tager os med på råd. Hvorfor og hvordan?

VÆRDISPIL

2.10	2.11
Læreren skal være klædt om til idrætstimen.	Læreren skal deltage aktivt i timerne.

Værdikortene 1.13 og 1.19 kan også anvendes i denne kategori.

3. Planlægning af undervisningen

3.1	3.2
Idrætstimerne skal ikke bruges til snak. Vi skal være med til at planlægge undervisningen en gang, to gange, tre gange eller mange flere gange per år.	Det er muligt at planlægge idrætstimerne, så alle er med.

Værdikortene 1.2, 1.13, 1.14, 1.17 og 1.21 kan også anvendes i denne kategori.

4. Idrætsfagets status

4.1	4.2
Vi har ikke tid nok til idræt.	Man får rigelig motion i skolen. Det er ikke nødvendigt med mere idræt i fritiden.

Værdikortene 1.8, 1.11, 1.12, 2.5 og 2.6 kan også anvendes i denne kategori.

5. Idrætsundervisningens indhold

5.1	5.2	5.3
Det er vigtigt, at vi får besøg af gæstelærere fra den frivillige idræt.	Det er vigtigt at prioritere grundtræningen.	Det er vigtigt at øve teknik, før vi spiller det færdige spil.
5.4	5.5	5.6
Det er vigtigt at prøve forskellige idrætsgrene i skolen, så jeg kan vælge den idræt, jeg vil gå til i fritiden.	Idræt er bedst, når vi konkurrerer.	At spille dart er ikke idræt.
5.7	5.8	5.9
Idræt skal give viden om andre mennesker.	Timerne skal være sjove. Hvorfor og hvordan?	Timerne skal være hårde. Hvorfor og hvordan?
5.10	5.11	
Alle skal være med. Hvorfor og hvordan?	Idræt kan give viden om andre mennesker. Hvorfor og hvordan?	

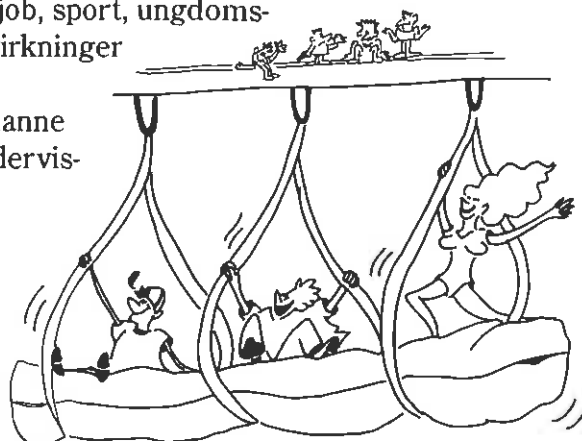
Værdikortene 1.2, 1.10, 1.15 og 3.2 kan også anvendes i denne kategori.

ELEVTYPER - OM VALG OG FRAVALG

90'ernes unge præges af tiden. De mange muligheder, den sammensatte og ofte travle hverdag med skole, job, sport, ungdomsklub, familie og de massive påvirkninger fra medierne.

Det brogede billede kan også danne udgangspunkt for valgene i undervisningen i idræt.

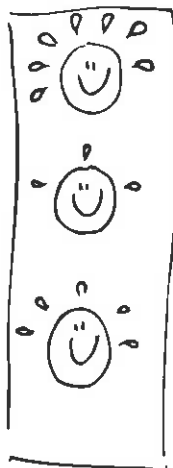
Nogle elever er til fordybelse, andre er til fornyelse, og andre igen er zappere. Det kan du tage hensyn til i elevernes valgmuligheder.

Elevernes valg

Eleverne vælger efter eget temperament mellem:

Svedmåler

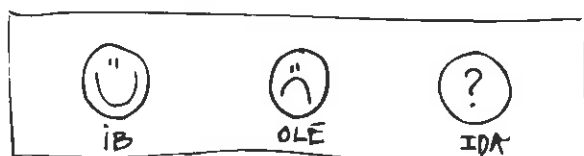
Fordybelse: De øver færdighedstræning i kraftspring og spring over hest (to udvalgte spring).

Udvikling: De finder måder at bruge redskaberne på med musik og lyspåvirkning.

Zapperi: Første gang trampet, anden gang gynger, tredje gang bold og redskab og fjerde gang håndstand og ruller.

Efter forløbet på fire gange to timer evaluerer eleverne.

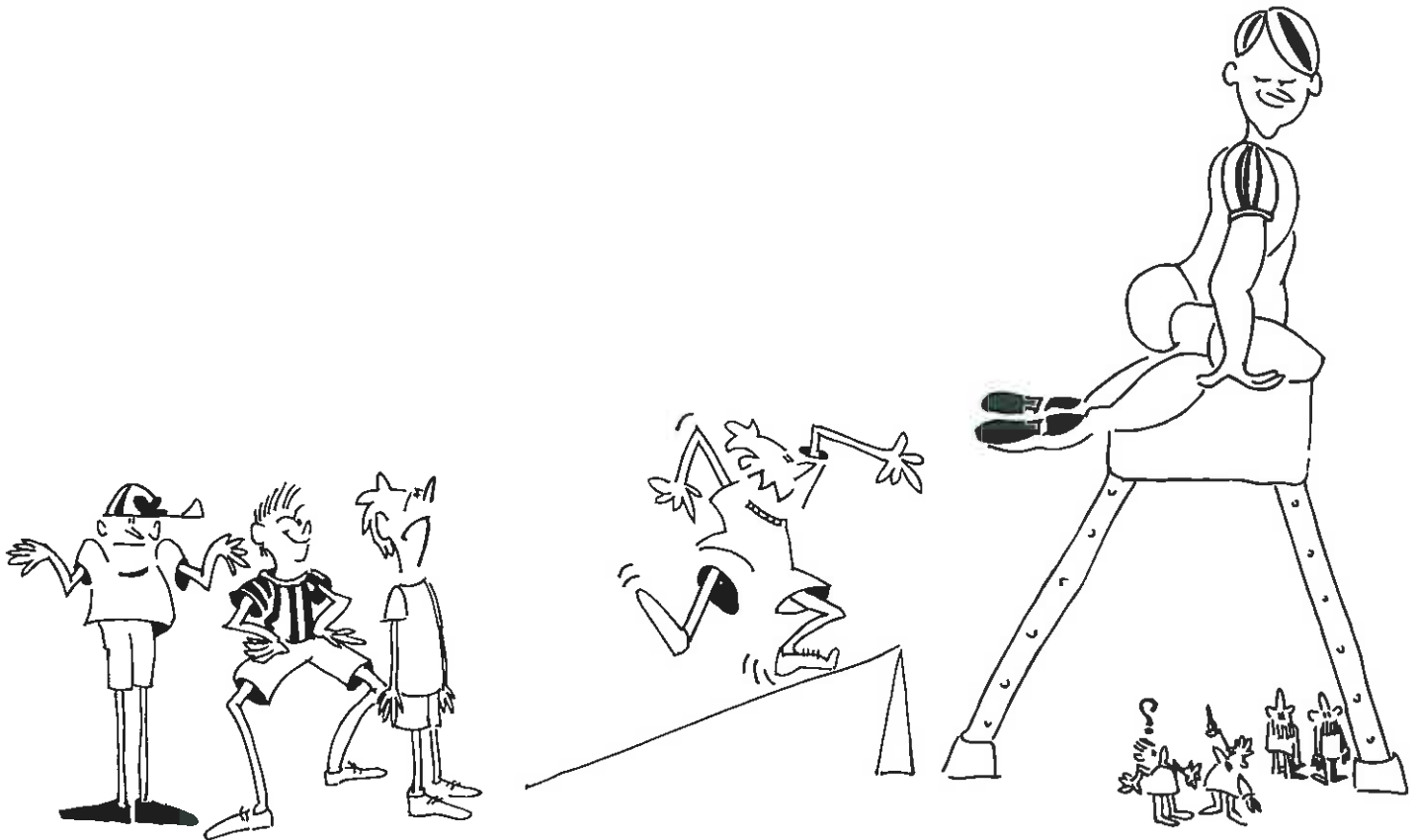
Var jeg til:

- styret fysisk aktivitet (fordybelse)?
- kreativitet og nytænkning (udvikling)?
- mange forskellige opgaver (zapperi)?

Bevidste elever

Eleverne markerer på en planche, hvad de lavede, og hvad de havde det bedst med. På den måde bliver de bevidste om det aktive tilvalg, og det kan følges op af en samtale om, hvorfor de vælger, som de gør, og hvad der påvirker dem.

- Vælger de efter interesse, kammerater eller instruktør?
- Hvad er deres mål for undervisningen: fysisk udvikling, samvær eller mange oplevelser?

Respekter valget

Når du som lærer har besluttet en undervisningsform med medbestemmelse, er det vigtigt, at du gør processen overskuelig for eleverne, og at du respekterer deres ret til valget. Påvirkninger må ske gennem bevidstgørelse om, hvorfor de træffer valget, og hvad det medfører for den enkelte.

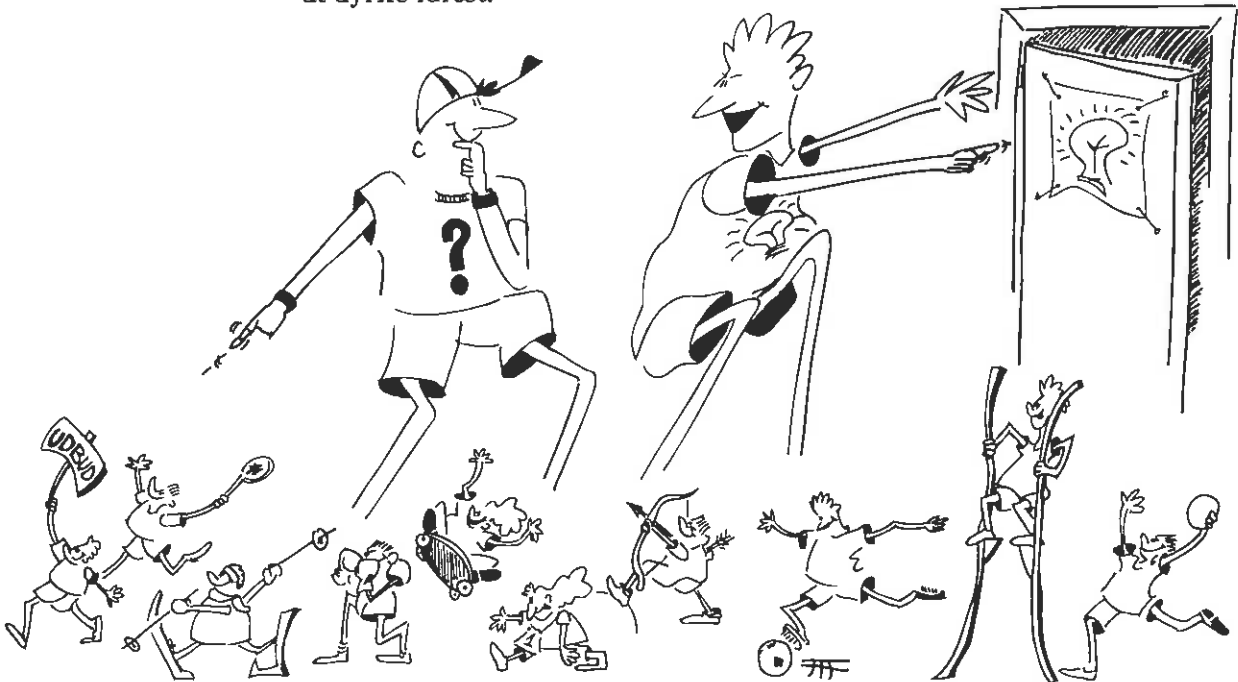
IDRÆT I SKOLE OG FORENING

Når elever arbejder med temaer, beskæftiger de sig ofte med generelle sider af tilværelsen. Men de bør også arbejde med emner, der handler om deres egen dagligdag, så de lærer at analysere, vurdere og påvirke den.

Hverdagslivet er vigtigt for eleverne, både når de skal skabe sig en identitet, og når de skal forstå deres egne bevæggrunde, så de kan blive i stand til at handle konstruktivt i skole og forening.

Idræt i lokalområdet

Jo bedre eleverne kender tilbudene om idræt i lokalområdet, herunder de alternative idrætsgrene, desto lettere kan de få øje på mulighederne for selv at dyrke idræt.

Samtidig kan de bruge dette kendskab, når de som afslutning på et af de følgende emner dels skal planlægge og gennemføre idrætsaktiviteter for andre elever, dels skal blive bedre til at forholde sig aktivt til foreningslivet.

De lokale idrætstilbud

Eleverne undersøger mulighederne for at dyrke idræt i lokalområdet, herunder de tilbud, der (endnu) ikke findes i lokalområdet.

Mulighederne kan deles op i fire hovedkategorier:

- Foreningsorganiseret idræt som fodbold, atletik og badminton.
- Uorganiseret idræt som jogging, cykling og skateboard.
- Kommerciel idræt som danseinstitutter og helse- og styrkecentre.
- Kommunalt organiseret idræt, for eksempel aktiviteter i ungdomsskolen.

Idræt på landkortet: På et kort over lokalområdet indtegner eleverne (med symboler), hvor foreningerne ligger. De kan også illustrere andre relevante oplysninger.

IDRÆT I SKOLE OG FORENING

Eleverne udarbejder også et skema, hvor de noterer statistiske informationer om foreningsorganiseret idræt. Eleverne kan udarbejde kurver og diagrammer på grundlag af de statistiske oplysninger, de får fat i. Hvordan det statistiske materiale skal bearbejdes afhænger af interessen for at gå i dybden med denne del af materialet.

I klassen kan I diskutere de fysiske rammer for foreningsidræt i lokalområdet, for eksempel fordele og ulemper ved faciliteternes beliggenhed.

Idræt uden mødetid: Den uorganiserede idræt skal give eleverne et større kendskab til de ikke-etablerede aktiviteter, det vil sige idræt uden fast mødetid, tilmelding og betaling. Eleverne kan interviewe personer, der dyrker uorganiseret idræt. Eleverne skal bruge oplysningerne, når de senere skal beskrive deres egen forening.

Eleverne kan også undersøge mulighederne for at dyrke idræt på områder, hvor der ikke er aktiviteter i dag, for eksempel mellem boligblokke, på nedlagte fabrikker, på asfalterede områder og ved skoven.

Hvilke ændringer og tilladelser skal der til, inden man kan gå i gang med at dyrke idræt disse steder?

Idræt mod betaling: Den kommercielle idræt defineres som aktiviteter, der ikke modtager støtte fra det offentlige. Eleverne kan undersøge, hvorfor denne form for idræt ikke modtager støtte, og om den har et stigende eller faldende antal deltagere.

Idræt for unge: Den kommunalt organiserede idræt kan være svært at gennemskue, men i nogle byer tilbyder kommunale institutioner idræt for unge. Eleverne kan få til opgave at undersøge, hvad der adskiller den kommunale idræt fra den foreningsmæssige, og hvem der kan deltage i kommunal idræt.

På baggrund af de fire hovedområder udarbejder elevgruppen forslag til, hvordan andre mennesker skaber sig et overblik over mulighederne for at dyrke idræt i lokalområdet.

Hvem kender foreningens formål

Hvis unge skal have en chance for at komme igennem med deres idéer og forslag til forbedringer i deres foreninger, bør de kende de demokratiske processer. De bør kende deres egne muligheder og kompetencer for at kunne handle i foreningen.

En mulighed er, at eleverne undersøger en forenings formål og interviewer personer fra den pågældende forening, for eksempel formanden, trænere og unge medlemmer om deres forhold til formålsparagraffen.

Eleverne skaffer selv foreningens skriftlige formål. De formulerer relevante spørgsmål og kontakter dem, de vil interviewe.

Bagefter undersøger eleverne, om der er overensstemmelse mellem det skriftlige formål og de mundtlige udsagn:

- Hvad er de interviewede enige om?
- Hvad er de uenige om?
- Hvorfor er der forskelle og ligheder?
- Hvad har eleverne ellers bemærket ved svarene?

Herefter kan I diskutere dette spørgsmål i klassen:

- Hvorfor har foreningens medlemmer (ikke) samme opfattelse af foreningens formål?

IDRÆT I SKOLE OG FORENING

Indflydelse på foreningen: Eleverne undersøger, hvor og hvordan unge har indflydelse på foreningslivet:

- Har unge poster i bestyrelsen?
- Findes der et ungdomsudvalg eller ungdomsråd?
- Består ungdomsudvalget eller ungdomsrådet af unge?
- Har unge et netværk på tværs af foreningerne?
- Har unge reel indflydelse?

Eleverne finder svarene ved at spørge foreningsledere og de unge selv.

Herefter undersøger eleverne, om der er overensstemmelse mellem svarene fra de to grupper:

- Hvad er de enige om?
- Hvad er de uenige om?
- Hvorfor er der forskelle og ligheder?
- Hvad har eleverne ellers bemærket ved svarene?

Hvis eleverne har fået svar fra flere foreninger og deres unge medlemmer, så bed dem lave statistik på de enkelte svar.

Herefter kan I diskutere disse spørgsmål i klassen:

- Har unge indflydelse og medbestemmelse i foreningslivet, formelt og reelt?
- Hvorfor/hvorfor ikke?
- Vil unge gerne have indflydelse?

De to opgaver kan enten køre parallelt eller i forlængelse af hinanden.

De danner grundlag for, at eleverne kan sammenligne en forenings formål med formålet for idræt i skolen. De kan også sammenligne graden af deres medbestemmelse de to steder.

Hvis de kommer frem til, at de ikke har ret meget indflydelse på din undervisning i idræt, kan I diskutere, hvordan I kan ændre det.

Vi laver en forening

Eleverne går sammen fire og fire og udarbejder et forslag til rammerne for deres egen forening. De skriver formålsparagraffen og fremstiller et logo til foreningen.

Herefter skal hver "forening" planlægge og gennemføre idrætsaktiviteter for andre elever på skolen i en afgrænset periode.

Når en "forening" er færdig med at fremlægge sine aktiviteter, evaluerer eleverne forløbet sammen med dig. De gør kort rede for deres overvejelser i forbindelse med deres formål, planlægning og gennemførelse af aktiviteterne.

Når alle "foreninger" har været på banen, foretager I en samlet evaluering i klassen. Her kan I blandt andet drøfte, om der var forskel på "foreningernes" formål.

TEAMSAMARBEJDE

Klassen udfordrer en klasse på en naboskole til en dyst i idræt. Opgaverne fordeles blandt de udfordrende elever:

Arrangementsholdet sender invitationen, planlægger og udfører selve arrangementet og slutter af med en evaluering.

Journalistholdet laver plakater og foromtale i skoleradioen, kommenterer kampen, optager den på video, interviewer spillere og skriver artikler til skolebladet.

Madholdet sørger for drikke i pauserne og arrangerer frokost efter kampen. Holdet tager udgangspunkt i den energi, spillerne på sportsholdet har brug for.

Sportsholdet træner til kampen og vinder!

Følgende fag kan være med i forløbet: idræt, dansk, hjemkundskab, biologi og matematik (budget og tabeller). Tidsrammen fastlægges af elever og lærere i fællesskab.

Mange af forslagene i dette hæfte er lettere at gennemføre, hvis skolen vælger en bevidst satsning på faget idræt.

Det kan ske ved:

- at skolen ansætter lærere med liniefag i idræt.
- at skolen sørger for, at de liniefagsuddannede lærere også kommer til at undervise i idræt.
- at vedtage en ekstra bevilling til idræt over et eller flere år - som et satsningsområde.
- at give eleverne flere end de obligatoriske to ugentlige timer i idræt. I 10. klasse kan man lade eleverne kollektivt vælge mellem to, fire eller seks ugentlige timer.
- at skolen sætter ekstra lærere på, for eksempel ved at samle to årgange, så fire klasser har idræt på samme tid. På den måde kan man give eleverne flere muligheder at vælge imellem.
- at satse på efter- og videreuddannelse. Hvert år deltager et udsnit af skolens idrætslærere i Idrætslærerens dag og en til to lærere deltager i længerevarende kurser.
- at oprette et fagudvalg i idræt. Udvalget kan komme med indstillinger til ledelsen, pædagogisk råd og skolebestyrelsen om idrætsrelaterede problemstillinger, for eksempel samarbejdsformer, temadage og økonomi.

Man kan nå langt med vilje og engagement, men med de optimale betingelser bliver det bedre.

LITTERATURLISTE

Børn Børneridder

Højby Biblioteksbutik, 1992

Idræt faghæfte 6

Undervisningsministeriet, 1995

Ny folkeskolelov

Kommuneinformation, 1993

Medbestemmelse & medansvar

Video, Danmarks Lærerforening, bestillingsnr. 5002-93

Lyt til børn!

Debatbog om projekt Børn som Medborgere, Det Tværministerielle Børneudvalg og Kulturministeriets Arbejdsgruppe om Børn og Kultur, 1992

Vi vil også høres!

Video om samme projekt

Lyt til børn og unge

Henrik Agerskov - Erfaringer og perspektiver fra 11 idrætsforeningers arbejde med børn og unges indflydelse og medbestemmelse. Det Tværministerielle Børneudvalg og Kulturministeriet, 1997

Foreningsledere år 2000

Forskningsrapport - Samarbejdsprojekt mellem Nornesalen og DGI

Kultur for begyndere

Beth Juncker - fra bogserien Kulturens politik

Idrætsdidaktik - og pædagogisk praksis

Helle Rønholdt og Birger Peitersen, DHL, 1995

